

УДК 930.253:929Лятошинський

Ю. В. БЕНТЯ*

**ОСОБОВИЙ ФОНД
БОРИСА ЛЯТОШИНСЬКОГО
У ЦДАМЛІМ УКРАЇНИ
(до 120-річчя від дня народження видатного
українського композитора, диригента та педагога)**

В огляді документальної спадщини Бориса Лятошинського проаналізовано численні матеріали з фондів ЦДАМЛІМ України, у т.ч. нові надходження: нотні рукописи, листування, біографічні документи, фотографії, спогади, музикознавчі дослідження тощо. Уточнено дати написання деяких творів та прем'єрних виконань. Виявлено автографи, які раніше вважались втраченими, а також рукописи спогадів, опублікованих із суттєвими купюрами.

Ключові слова: Борис Лятошинський; нотний рукопис; нове надходження.

12 березня 2015 року у конференц-залі Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України (далі – ЦДАМЛІМ України) відбулася урочиста передача на державне зберігання 27 романсів (більшість – автографи 1920-х років) видатного українського композитора Бориса Миколайовича Лятошинського (1895–1968). Ця визначна подія, ініційована хранителями родинного архіву композитора Дмитром та Тетяною Гомон, а також відомим дослідником творчості Б. Лятошинського Ігорем Савчуком¹, стала продовженням багаторічної співпраці нащадків митця та ЦДАМЛІМ України.

Комплектування особового фонду Б. Лятошинського у ЦДАМЛІМ України було розпочате по смерті композитора. Упродовж 1968–

* *Бентя Юлія Валентинівна* – начальник відділу використання інформації документів Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України.

1979 рр. документи, друковані видання та музейні предмети надходили від дружини митця Маргарити Олександрівни та її племінниці Ії Сергіївни Царевич, причому низку цінних автографів у 1970 році Архівом-музеєм було придбано у нащадків Б. Лятошинського за 1000 крб. Нині, без урахування нових надходжень (у 54 документах представлено варіанти 27 романсів), особовий фонд композитора містить три описи документів за 1916–1971 рр. (ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, 35 од. зб. за 1929–1968 рр.; оп. 2, 19 од. зб. за 1916–1971 рр.; оп. 3, 15 од. зб. за 1918–1970 рр.). Крім того, численні документи, пов'язані із життям та творчим шляхом композитора, зберігаються в інших особових фондах ЦДАМЛМ України, а також фондах установ та організацій мистецького профілю. Їх комплексний аналіз дає змогу уточнити чимало біографічних фактів та ввести до наукового обігу нові відомості про етапи написання тих чи інших творів.

Очевидно, що найвагомішу частину документальної спадщини будь-якого композитора складають його нотні автографи та рукописи. Так, у фондах ЦДАМЛМ України зберігаються варіанти клавіру першої опери Б. Лятошинського “Золотий обруч” (ін. назви “Залізний обруч”, “Сталевий обруч”, “Беркути”; тв. 23), написаної на лібрето Я. Мамонтова за повістю І. Франка “Захар Беркут”: неповний автограф 1929 року² та склограф 1931 року³.

Під час вивчення симфонічної творчості Б. Лятошинського⁴ варто зосередитися на двох документальних зібраннях: особовому фонді композитора та фонді видавництва “Музична Україна”. Саме в останньому знаходимо партитуру Першої симфонії (тв. 2, II редакція, рукопис), редакційна робота над якою у 1970 році, ймовірно, була пов'язана із першим її виконанням після смерті автора у Київській державній філармонії та виданням 1971 р.⁵ Відповідно до переліків творів Б. Лятошинського можна припустити, що робота над Другою симфонією (тв. 26) тривала у 1935–1936 роках, а у 1940 році було створено її II редакцію. Водночас єдиний автограф партитури в особовому фонді композитора датовано 13 березня 1936 р., а перший аркуш містить резолюцію “В гравировку” від 18 травня 1944 р. та печатку “Разрешается к набору. Уполн Главлита РСФСР” від 19 травня 1944 р.⁶ Третя симфонія (тв. 50) збереглася у кількох версіях: автограф клавіру (1948, 1954) містить варіанти фіналу I та II редакцій⁷; у вигляді окремих справ описано автограф партитури I редакції (завершено 16 серпня 1951 р.)⁸ та фінал II редакції (недатований автограф партитури)⁹; перекладення Я. Якубця для фортепіано у чотири руки (рукопис з редакторською правкою Є. Станковича, до видання готувалося у 1976 р.)¹⁰. П'ята симфонія “Слов'янська” (тв. 67) у ЦДАМЛМ України збереглася у двох автографах: клавір датовано 1966 роком¹¹, партитуру – 1966–1967 роками¹².

Також у зібранні Архіву-музею знаходимо чимало одночастинних симфонічних композицій та симфонічних сюїт Б. Лятошинського.

Це, зокрема, симфонічна балада “Гражина” за поемою А. Міцкевича (тв. 58, клавір, автограф, 23 липня – 24 серпня 1955 р.)¹³; симфонічна поема за мотивами польських народних пісень “На берегах Вісли” (тв. 59) – автографи клавіру¹⁴ та партитури 1958 року¹⁵; Польська сюїта (тв. 60) – недатований автограф партитури¹⁶ та авторизований рукописний примірник партитури видавництва “Музична Україна” з авторською та редакторською правкою (твір датовано 1961 роком, підготовка до видання – 1963 рік)¹⁷; Слов’янська увертюра (тв. 61) – датовані за ін. джерелами автографи клавіру ([1961])¹⁸ та партитури¹⁹. Присвячена пам’яті Р. Глієра “Лірична поема” для симфонічного оркестру (тв. 66) збереглася у формі партитури (автограф 1964 р.)²⁰, а також під назвою “Поема спогадів” у формі клавіру (автограф того ж року)²¹. До найпізніших симфонічних композицій Б. Лятошинського належать Слов’янська сюїта (тв. 68; автограф клавіру 1967 р.)²² та Урочиста увертюра (тв. 70). Автограф клавіру останньої недатований²³, тоді як автограф партитури містить датування 1968 р.²⁴ Ще один примірник партитури (рукопис з редакторською правкою, 1968 р., до видання готувався у 1969 р.) зберігається у фонді видавництва “Музична Україна”²⁵.

До групи творів для симфонічного оркестру можна зарахувати й Слов’янський концерт для фортепіано з оркестром (тв. 54, 1953), рукописна партитура якого готувалася до публікації видавництвом “Музична Україна” у 1973 р.²⁶ Крім того, в особовому фонді композитора зберігаються партитура та клавір (автографи) Урочистої кантати для хору, солістів та симфонічного оркестру на тексти М. Рильського (тв. 30, 1939)²⁷. Цікаво, що у переліках творів композитора, які подають В. Самохвалов²⁸ та Л. Пархоменко²⁹, помилково вказано, що рукопис Урочистої кантати втрачено, хоча він разом із іншими автографами надійшов до ЦДАМЛМ України від родини композитора.

Із камерно-інструментальних композицій Б. Лятошинського особливий інтерес становлять твори, написані під час Другої світової війни в евакуації. Біловий автограф Другого тріо (1942) містить авторську ремарку “тв. 39”, хоча у кількох списках творів композитора, опублікованих за його життя, воно позначене як тв. 41³⁰. Недатований автограф Четвертого струнного квартету (тв. 43) за тими ж списками можна датувати 1943 роком³¹. Автограф початкового фрагменту із Прелюдії для фортепіано h-moll (тв. 44 № 2) можна знайти у блокноті архітектора В. Заболотного, до якого він був вписаний Б. Лятошинським під час повернення у Київ з евакуації та датований 16 листопада 1943 р.³² Незважаючи на те, що в опублікованому зібранні фортепіанних творів композитора Концертний етюд-рондо датований подвійно (1962 та 1967 рр.)³³, неповний чорновий автограф композиції під назвою “Концертний етюд” містить датування “13 лютого 1961 р.”³⁴ Відтак недатований автограф “Скерцино” (Scherzino) для альту і фортепіано, оче-

видно, є другою частиною з циклу “Дві п’єси для альту 1964 року” (тв. 65)³⁵.

Серед численних оригінальних хорових композицій Б. Лятошинського у ЦДАМЛМ України в автографах зберігаються лише два його хорові цикли: Хори на слова Т. Шевченка 1960 року (1. “За байраком байрак”; 2. “Над Дніпровою сагою”)³⁶ та Чотири вірші А. Фета, тв. 62, 1963 року (1. “У камина”, 2. “В полумраке вечернем”, 3. “Осенняя ночь”, 4. “На рассвете”)³⁷. Інші хори (усі 1964 р.) – два цикли на тексти М. Рильського (тв. 64, 65-А), “Чернеча гора” на слова Є. Фоміна та “Серце Кобзаря” на слова В. Бичка – збереглися у вигляді фото- та ротапринтних копій з автографів та рукописів³⁸.

До передачі у квітні цього року до ЦДАМЛМ України масиву романсів Б. Лятошинського в особовому фонді композитора зберігався лише один твір цього жанру – недатований автограф романсу “Смерть” для баритона або баса з фортепіано на слова І. Буніна (тв. 5 № 2)³⁹. У списках творів він фігурує під назвою “На кладовищі” та датований 1922 роком. Водночас І. Савчук, який готував романс до першої публікації за іншим його автографом (нове надходження ЦДАМЛМ України, до 2015 р. зберігався у Кабінеті-музеї Б.М. Лятошинського), корегує загальноприйняте датування на 6 квітня 1924 р. та підтверджує оригінальну назву “Смерть”⁴⁰.

Ще один романс Б. Лятошинського – “Все мені сниться” для баса з фортепіано на слова Л. Первомайського (тв. 32 № 2) – зберігся в особовому фонді І. Паторжинського у вигляді рукопису й, імовірно, входив до репертуару співака⁴¹. Відповідно, до переліків творів композитора, Два романси на тексти Л. Первомайського (тв. 32: 1. “В райдугу чайка летіла”; 2. “Все мені сниться”) були створені у 1940 році та обидва опубліковані видавництвом “Мистецтво” у 1941 р.⁴² У виданні “Борис Лятошинський. Романси 1920-х” романс “Все мені сниться” відсутній, тоді як романс “В райдугу чайка летіла” опубліковано І. Савчуком поряд з іншими композиціями 1920-х років та позначено як тв. 12 № 4⁴³. Із постаттю співака М. Роменського пов’язане раритетне видання двох романсів Б. Лятошинського для баса або баритона в супроводі фортепіано, тв. 37: “Зоря” на слова М. Рильського та “Найвище щастя” на слова В. Сосюри. Твори були написані у 1942 році і вже наступного року опубліковані (Укрвидав ЦК КП(б)У, 1943). Примірник, що зберігається у бібліотеці ЦДАМЛМ України, містить на обкладинці дарчий напис Б. Лятошинського М. Роменському від лютого 1945 р.⁴⁴

Ще складнішого джерелознавчого аналізу потребують нотні рукописи обробок українських народних пісень, три справи з якими знаходимо у документальному зібранні видавництва “Музична Україна”. Пік роботи Б. Лятошинського у цьому жанрі припадає на 1930-ті – 1940-ві роки, коли були написані “Дума про козака Софрона” та “Про Кар-

мелюка” для мішаного хору в супроводі фортепіано (1932), цикли Дві українські народні пісні в обробці для середнього голосу та фортепіано (1934), Десять обробок українських народних пісень для голосу та фортепіано (тв. 28, 1937), П’ятнадцять українських народних пісень в обробці для голосу та фортепіано (тв. 33, 1941), Двадцять українських народних пісень в обробці для голосу та фортепіано (тв. 34, 1941), П’ять українських народних пісень в обробці для голосу з фортепіано (тв. 35, 1941), П’ятнадцять українських народних пісень в обробці для мішаного хору а саррелла (тв. 36, 1942), а також “Реве та стогне Дніпр широкий” для мішаного хору а саррелла на слова Т. Шевченка (1942).

Усі ці цикли обробок та окремі твори докладно описані у переліках творів Б. Лятошинського, укладених І. Белзою та Н. Запорожець, проте вони лише частково відображають рукописи, які знаходимо у архівному зібранні видавництва “Музична Україна”. Власне, у ЦДАМЛМ України зберігається рукопис пісні “За Сибіром сонце сходить” (у переліках творів значиться під назвою “Про Кармелюка”) у варіанті для мішаного хору без супроводу (у згаданих переліках – з супроводом фортепіано), а також історичної думи “Про козака Софрона” для мішаного хору в супроводі фортепіано. Хоровий диптих містить, очевидно, видавничу назву “Обробки українських народних пісень для хору та хору з фортепіано” (без зазначення опусу)⁴⁵.

Авторський збірник “Обробки українських народних пісень для вокального дуєту з фортепіано”, що готувався до друку “Музичною Україною” у 1974 році, містить рукописні примірники (з редакторською правкою) дев’яти творів. Перші шість з них – 1. “Не топила, не варила”, 2. “Ой да ви, комарики мої”, 3. “Не співайте, півниченьки”, 4. “Ой у полі три доріжки різно”, 5. “Ой коли б я була знала”, 6. “Ой у полі дві топольки” – позначені “тв. 35”, хоча в переліках творів під цим опусом знаходимо інший цикл – П’ять українських народних пісень в обробці для голосу з фортепіано. Крім того, пісні “Ой у полі три доріжки різно” у версії для мішаного хору та “Ой коли б я була знала” у версії для голосу з фортепіано у списках творів знаходимо під іншими опусами: відповідно, тв. 36 № 15, [1942] та тв. 28 № 10, [1937], тоді як інші чотири назви взагалі відсутні у переліках І. Белзи та Н. Запорожець, так само, як і ще три пісні з тієї ж справи, що не позначені опусами, – “Тече річка бережками”, “Усі гори зеленіють” та “Ой на горі льон”⁴⁶. У іншій справі цього ж фонду, документи якої не датовані, зберігаються рукописи ще п’яти обробок Б. Лятошинського під загальним титулом “Обробки українських народних пісень для голосу з фортепіано”: два примірники “Ой не спиться й не лежиться” (за переліками – тв. 28 № 1, 1937); “Ой темная та невидная ніченька” (тв. 33 № 10, 1941); “Ой дівчино, дівчино” (тв. 34, № 7, 1941); “Ой там за Дунаєм” (у переліках відсутня); “Якби мені не тиночки” (тв. 33, № 14, 1941)⁴⁷.

Дослідження музики, створеної Б. Лятошинським для кінофільмів, вимагає зіставлення матеріалів двох зібрань ЦДАМЛМ України – особового фонду композитора та фонду Національної кіностудії художніх фільмів імені О. Довженка. Саме в останньому зберігся рукопис партитури до непоставленого кінофільму О. Довженка “Тарас Бульба” (1941). Це, власне, заключний фрагмент увертюри до однойменної опери М. Лисенка, редагуванням якої Б. Лятошинський займався у 1936–1937 роках. На це вказує як сама партитура, так і запис на першому аркуші рукопису над нотним текстом: “Оп. “Тарас Бульба” “Засвітали козаченькі”. Муз. Лисенко, Лятошинський”⁴⁸.

Лише в особовому фонді композитора зберігся автограф музики до фільму “Тарас Шевченко” І. Савченка, який за іншими джерелами можна орієнтовно датувати 1950–1951 роками (безпосередньо автограф не датований Б. Лятошинським). Справа складається із 26 чернеток окремих номерів, більшість із яких мають робочу назву та нумерацію. Окремі з музичних творів передбачали залучення не лише симфонічного оркестру, а й мішаного хору або солістів-вокалістів⁴⁹. На другу половину 1950-х років припадає робота Б. Лятошинського над ще чотирма фільмами Київської кіностудії, результати якої знаходимо у фонді кіностудії: “Полум’я гніву” (робоча назва “Навіки разом”) Т. Левчука (1955)⁵⁰; “Іван Франко” того ж режисера (1956)⁵¹; “Кривавий світанок” О. Швачка (робоча назва – “Фата Моргана”) за повістю М. Коцюбинського “Фата Моргана” (1956)⁵²; “Тригорій Сковорода” І. Кавалерідзе (1958)⁵³. У 1960 році композитор створив музику до фільму “Летючий корабель” (“Летающий корабль”) за мотивами української народної казки про Котигорошка, поставленого М. Юферовим та А. Войтецьким⁵⁴. Автографи музичних номерів до фільму “Повія” І. Кавалерідзе за мотивами однойменного роману Панаса Мирного (1961) збереглися як в особовому фонді Б. Лятошинського, так і в фонді Київської кіностудії⁵⁵.

Неможливо оминати й редакторську роботу композитора. Так, по смерті у 1956 році свого вчителя Р. Глієра він завершив та оркестрував його Концерт [= Концертне алегро] для скрипки з оркестром (тв. 100)⁵⁶. Крім того, видавництвом “Музична Україна” у 1971 р., уже після смерті Б. Лятошинського, було підготовлено до друку симфонічну картину В. Косенка “Після бою” з незакінченої програмної симфонії “Загибель ескадри” в редакції Б. Лятошинського та Г. Майбороди⁵⁷.

Природно, що документальна спадщина видатного композитора у ЦДАМЛМ України не обмежується нотними рукописами його творів. Б. Лятошинського навряд чи можна назвати активним музичним критиком, проте кілька відгуків на твори колег він все ж залишив. Це, зокрема, рецензія на виставу Київського академічного театру опери і балету за оперою “Перекоп” молодих харківських композиторів Ю. Мейтуса,

В. Рибальченка і М. Тица⁵⁸; відгуки на Симфонію та оперу “Назар Стодоля” К. Данькевича⁵⁹; Тріо № 2 для скрипки, віолончелі та фортепіано П. Глушкова⁶⁰; Симфонію П. Гайдамаки⁶¹. Рукописні зауваження та відгуки Б. Лятошинського на конкурсні роботи містяться у матеріалах бригадного проекту із створення гімну УРСР, яким керував М. Вериківський ([1948])⁶². Крім того, в особовому фонді відомого київського піаніста І. Тамарова знаходимо рекомендацію Б. Лятошинського для присудження звання професора (рукописний та машинописний варіанти від 22 грудня 1947 р.)⁶³. До 80-річчя Р. Глієра (1955) Б. Лятошинський написав спогади про свого вчителя композиції, машинописний примірник яких є у складі особового фонду музикознавця Л. Кауфмана⁶⁴.

Епістолярій – одна з найцінніших складових архівної спадщини будь-якого митця. Враховуючи порівняно невелику кількість листів Б. Лятошинського до його друзів та колег, що збереглася у фондах Архіву-музею, можна бути впевненим, що з часом цей блок буде значно розширено, адже комплектування й описування особових фондів митців ХХ століття й нині триває. Дотепер вдалося виявити листи, листівки та телеграми Б. Лятошинського (частина з них підписана подружжям Лятошинських) до композитора та диригента П. Полякова (3 листи від 23 грудня 1943 р., 15 листопада 1957 р. та один недатований)⁶⁵; першої дружини І. Белзи, улюбленого учня Б. Лятошинського, О. Белзи (Смолич) (6 листів за 1951–1966 рр.)⁶⁶; львівського композитора А. Кос-Анатольського (2 листи від 25 червня та 10 липня 1963 р.)⁶⁷; харківського композитора та педагога В. Борисова (лист від 27 серпня 1966 р.)⁶⁸; уповноваженого Українського відділення ВААПу А. Глузмана (листівка від 5 липня 1942 р.)⁶⁹; музикознавця та редактора О. Андреевої (2 листи: від 11 грудня 1967 р. та недатований)⁷⁰; студента з класу композиції Р. Верещагіна (2 листи від 4 січня 1960 р. та 2 січня 1968 р.)⁷¹; композитора та диригента з Харкова П. Гайдамаки (5 листів за 1945–1954 рр.)⁷²; М. Гармсен, дружини Я. Мамонтова (1 лист від 2 вересня 1956 р.)⁷³; П. Тичини (вітальна телеграма від 19 березня 1952 р.)⁷⁴.

Особливу цінність для науковців, які досліджують біографію композитора, становить особова справа Б. Лятошинського з фонду Національної спілки композиторів України⁷⁵. Окрім численних варіантів особового листка з обліку кадрів та автобіографій (1944, 1947, 1953, 1954, 1967, 1968 рр.), вона містить переліки творів (до 1954 р.), офіційні характеристики, матеріали про відзначення ювілеїв, програми авторських концертів, довідки про закордонні відрядження та некрологи.

Чимало документів ЦДАМЛМ України свідчать про активне дослідження та популяризацію творчості Б. Лятошинського після його смерті. Машинописний примірник монографії В. Самохвалова “Симфонизм Б. Н. Лятошинського (основные черты музыкального мышления)”

(1968) поряд із цілком справедливими редакційними правками співробітників видавництва “Музична Україна” містить багато цікавих фрагментів, що з ідеологічних міркувань були вилучені під час публікації⁷⁶. Підготовка інших досліджень, очевидно, була спровокована 80-річчям від дня народження Б. Лятошинського, що відзначалося у 1975 р. Декілька таких статей також збереглися в архіві “Музичної України”: “Поліфонічні принципи хорових обробок Б.М. Лятошинського” А. Лашенка (1974)⁷⁷; “О взаимодействии формы и жанра в симфонических поэмах Б. Н. Лятошинского” Н. Орлової (1974)⁷⁸; “Тембровые экспозиции в симфониях Б. Н. Лятошинского” Ю. Іщенко (1975)⁷⁹; “Четверта симфонія Б. Лятошинського (Деякі особливості тематизму і формотворення)” І. Фрумїної ([1970-ті])⁸⁰; “Про деякі естетико-методологічні передумови аналізу конфлікту в симфонії” М. Копиці (не пізніше 1977 р.)⁸¹; “Фортепианне сонати В. Косенко и Б. Лятошинского” С. Зандрок (1975)⁸².

Багатий інформативний матеріал містить підготовчий машинописний варіант збірника спогадів про Б. Лятошинського, що був із суттєвими купюрами опублікований у 1985 р. видавництвом “Музична Україна”⁸³. Також у вигляді окремих документів збереглися спогади одного з перших учнів композитора Г. Таранова (автографи 1970 та 1972 років та супровідна записка 1976 р.)⁸⁴ та львів’янина А. Кос-Анатольського (“Незакінчена симфонія”, [1969])⁸⁵. Б. Лятошинському присвячено окремий розділ у мемуарах музикознавця С. Павлюченка “Встречи” (автограф 1982–1983 років)⁸⁶, а також його ж спогади “Гуманізм, талантливость, трудолюбие” (авториз. маш., 10 січня 1984 р.)⁸⁷.

Серед інших документів, що доповнюють інформацію про вшанування пам’яті композитора, необхідно відзначити укладену І. Блажковим анотацію на його Третю симфонію (2000)⁸⁸. Нещодавно передані до ЦДАМЛМ України документи видатного українського диригента свідчать про низку важливих виконань ним творів Б. Лятошинського. Відзначимо, зокрема, й нині нечасто виконуваний Полонез №2 М. Лисенка в оркестровці Б. Лятошинського (Київ, 21 лютого 1961 р.)⁸⁹, перше виконання в Ленінграді П’ятої симфонії Б. Лятошинського (8 грудня 1967 р.)⁹⁰; першу посмертну постановку опери “Полководець” (“Щорс”) у співпраці з режисером І. Молостовою (1970)⁹¹; прем’єрне виконання оркестрового варіанту Сюїти на основі українських народних пісень для струнного оркестру (Київ, 7 січня 1984 р.)⁹²; повернення з небуття І редакції Третьої симфонії (Київ, 15 грудня 1991 р.)⁹³.

Важливі документи цього ж характеру зберігаються у складі фонду Національної спілки композиторів України. В останні роки життя Б. Лятошинський тісно співпрацював із хормейстером В. Іконником, що, зрештою, стало приводом для появи Постанови Ради Міністрів Української РСР “Про присвоєння імені Б.М. Лятошинського Київсько-

му камерному хору” від 3 квітня 1981 р.⁹⁴ Спілка композиторів також була одним із ініціаторів відзначення 90-річчя Б. Лятошинського, про що свідчить програма тематичної наукової конференції (12–13 лютого 1985 р.)⁹⁵. 28 січня того ж року у Київському республіканському будинку художника відбувся музичний вечір із циклу “Скарби музичного мистецтва” “Творчість видатного українського композитора Б. Лятошинського”, про що свідчить машинопис сценарію Г. Бураківської⁹⁶.

Чимало фотографій Б. Лятошинського 1910-х – 1960-х років можна знайти як у його особовому фонді⁹⁷, так і в інших фондах ЦДАМЛМ України. Серед цікавих портретних світлин треба відзначити надто “неофіційну” фотографію в особовій справі члена СКУ ([1940-ві])⁹⁸; фотографію з дарчим написом Р. Верещагіну від 21 лютого 1947 р.⁹⁹; один з пізніх знімків з дарчим написом Л. Ревуцькому від 9 січня 1965 р.¹⁰⁰, а також фотографію, зроблену незадовго до смерті у 1968 р.¹⁰¹

Групові фотографії фіксують миттєвості музично-громадської, педагогічної та ін. напрямків роботи Б. Лятошинського. Найбільш рання з них, датована липнем 1936 року, представляє Б. Лятошинського у колі викладачів (Є. Столова, В. Івановський, Л. Ревуцький, Г. Таранов) та студентів (Новикова, Н. Холодна, Ф. Аєрова, Л. Подольська, А. Філіпенко, Л. Хінчин, З. Куневська та ін.) Київської консерваторії¹⁰². Інша фотографія, де Б. Лятошинський стоїть поряд із В. Барвінським та Л. Ревуцьким (1939), свідчить про активізацію творчого спілкування львівських та київських композиторів¹⁰³. 1940-ми роками датована низка офіційних, “пленумних” знімків, на яких Б. Лятошинський присутній поряд із численними колегами – Р. Глієром, К. Данькевичем, П. Козицьким та ін.¹⁰⁴ Інші фотографії фіксують візит Б. Лятошинського до офісу Всесоюзного товариства культурного зв’язку з закордоном (ВОКС) у листопаді 1946 р.¹⁰⁵; його участь у зустрічі із польськими музикознавцями З. Ліссою та Ю. Хомінським (жовтень 1955 р.)¹⁰⁶; присутність у складі української делегації на II з’їзді Спілки композиторів СРСР у Москві (1957)¹⁰⁷; спілкування з Д. Шостаковичем у Київській філармонії (4 березня 1958 р.)¹⁰⁸. На жаль, значно менше фотографій у фондах ЦДАМЛМ України, на яких зафіксовано неформальне, дружнє спілкування колег. Чи не поодиноким винятком – дві світлини 1947 р., на яких Б. Лятошинський зображений поряд із О. Зноско-Боровським, Б. Пономаренком та П. Поляковим¹⁰⁹.

Прискіпливої уваги дослідників потребують афіші та програми виконань творів Б. Лятошинського, адже без них неможливо скласти цілісне уявлення про творчий шлях майстра та його професійну реалізацію. Документи цього роду в особовому фонді композитора особливо цінні тим, що охоплюють значні часові межі (1922–1970 роки) та достатньо об’ємні за географією¹¹⁰.

Особливим джерелом для вивчення київських виконань творів Б. Лятошинського є архів Національної філармонії України (раніше –

Українська державна філармонія, Київська державна філармонія), у якому в повному обсязі збереглися програми концертів 1960–1984 років. Їх аналіз дозволяє створити досить об'єктивну картину виконавських пріоритетів або замовчувань (найчастіше, понад десять разів упродовж цього часу, виконувалися лише хор “Тече вода в синє море” та слова Т. Шевченка та симфонічна балада “Гражина” за поемою А. Міцкевича); назвати імена артистів, які в останні роки життя Б. Лятошинського та в посмертні десятиліття найбільше зробили для популяризації творчості українського класика.

Різноманітність та багатство архівних джерел про життя та творчість фундатора українського симфонізму ХХ століття Б. Лятошинського вказує на перспективні напрямки новітніх досліджень його документальної спадщини і разом з тим – на необхідність подальшого комплектування особового фонду композитора. Поряд із написанням сучасної монографії про класика української музики, потреба у якій давно назріла, зусилля дослідників можуть бути спрямовані й на конкретніші завдання: створення науково вивірених переліків творів, їх виконань та видань; публікацію листів¹¹; вивчення механізмів суспільно-політичних репресій, що відобразилися на творчості Б. Лятошинського 1930-х – 1950-х років, та їх наслідків; публікацію досі не виданих творів; організацію авторських концертів, тематичних зустрічей та документальних експозицій. Зрештою, без детального вивчення документального спадку композитора неможливе створення цілісної картини мистецького життя України ХХ ст.

---

¹ І. Б. Савчук виступив автором-упорядником видання, що було презентоване під час урочистого заходу у ЦДАМЛМ України: Борис Лятошинський. Романси 1920-х / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2014. – 287 с.

² ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, од. зб. 1–2.

³ Там само, од. зб. 3–4.

⁴ Див. також: *Копиця М. Д.* Симфонії Б. Лятошинського: епоха, колізії, драматургія: Исследование. – К.: Музична Україна, 1990. – 134 с.; *Копиця М. Д.* Драматургічні колізії симфоній Бориса Лятошинського: Навчально-методичний посібник. – К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2007. – 121 с.

⁵ ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 719, арк. 1–161; І редакція твору 1918–1919 рр.

⁶ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 7, арк. 1–83; твір опубліковано у 1946 р. (“Музгиз” – “Мистецтво”). Можливо, саме у 1944 р. Б. Лятошинський завершив підготовку автографа до видання.

⁷ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 10, арк. 1–46.

⁸ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 8, арк. 1–121.

⁹ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 9, арк. 1–41.

¹⁰ Там само, ф. 833, оп. 2, од. зб. 720, арк. 1–94.

¹¹ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 12, арк. 1–29.

- ¹² Там само, од. зб. 11, арк. 1–88.
- ¹³ Там само, од. зб. 19, арк. 1–18.
- ¹⁴ Там само, од. зб. 21, арк. 1–14.
- ¹⁵ Там само, од. зб. 20, арк. 1–47.
- ¹⁶ Там само, од. зб. 13, арк. 1–62.
- ¹⁷ Там само, ф. 833, оп. 2, од. зб. 722, арк. 1–80.
- ¹⁸ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 16, арк. 1–16.
- ¹⁹ Там само, од. зб. 15, арк. 1–34.
- ²⁰ Там само, од. зб. 22, арк. 1–39.
- ²¹ Там само, од. зб. 23, арк. 1–11.
- ²² Там само, од. зб. 14, арк. 1–22.
- ²³ Там само, од. зб. 18, арк. 1–9.
- ²⁴ Там само, од. зб. 17, арк. 1–20. Л. Пархоменко в Українській музичній енциклопедії (К., 2011) подає 1967 р. написання.
- ²⁵ Там само, ф. 833, оп. 2, од. зб. 721, арк. 1–43.
- ²⁶ Там само, од. зб. 723, арк. 1–134.
- ²⁷ Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 29, арк. 1–99; ф. 181, оп. 1, од. зб. 30, арк. 1–34.
- ²⁸ Див.: *Самохвалов В.* Борис Лятошинський. – К.: Музична Україна, 1972. – С. 37.
- ²⁹ *Пархоменко Л.* Лятошинський Борис Миколайович // Українська музична енциклопедія. – Т. 3 / Ред. колег. Г. Скрипник (голова) та ін.; наук. ред. А. Калениченко, Н. Костюк, О. Немкович. – К.: НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2011. – С. 251.
- ³⁰ ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, од. зб. 25, арк. 1–33; див: *Белза Ігор*, Б.М. Лятошинський. – К.: Мистецтво, 1947; *Запорожець Н. Б. Н.* Лятошинський. – М.: Советский композитор, 1960.
- ³¹ Там само, од. зб. 26, арк. 1–24.
- ³² Там само, ф. 47, оп. 1, од. зб. 61, арк. 1.
- ³³ Див.: *Лятошинський Б.* Сочинения для фортепиано / Сост. и вст. статья И. Бэлзы. – М.: Музыка, 1972. – 132 с.
- ³⁴ ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, од. зб. 28, арк. 1–5
- ³⁵ Там само, од. зб. 27, арк. 1–5; І ч. – “Ноктюрн”. Цикл опублікований видавництвом “Мистецтво” у 1964 р.
- ³⁶ Там само, од. зб. 32, арк. 1–4.
- ³⁷ Там само, од. зб. 31, арк. 1–9. Автограф циклу датований 1963 роком, однак у переліках В. Самохвалова та Л. Пархоменко тв. 62 датовано 1961 роком.
- ³⁸ Там само, оп. 3, од. зб. 1–4.
- ³⁹ Там само, оп. 1, од. зб. 33, арк. 1–2.
- ⁴⁰ Див: *Борис Лятошинський.* Романси 1920-х / Автор-упорядник І. Б. Савчук; Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2014. – 287 с.
- ⁴¹ ЦДАМЛМ України, ф. 1106, оп. 1, од. зб. 18, арк. 42–43.
- ⁴² Див.: *Белза Ігор*, Б.М. Лятошинський. – К.: Мистецтво, 1947; *Запорожець Н. Б.Н.* Лятошинський. – М.: Советский композитор, 1960.
- ⁴³ Доповнюючи Два романси для голосу та фортепіано на слова М. Метерлінка (тв. 12, 1924) двома значно пізнішими романсами, І. Савчук посилається на їх рукописні списки, позначені за згодою композитора як тв. 12 № 2 (“Солнце” на слова М. Лермонтова) та тв. 12 № 3 (“В райдугу чайка летіла”).

Не маючи можливості повністю дотриматися цієї вказівки (адже тв. 12 № 2 – це романс “Когда жених ушел” на текст М. Метерлінка), упорядник видання подає їх відповідно як тв. 12 № 3 та тв. 12 № 4 – і таким чином романси 1940 року потрапляють до опусу 1924 року.

Крім того, у прижиттєвих переліках творів Б. Лятошинського, укладених І. Белзою та Н. Запорожець, романс “Солнце” на слова М. Лермонтова (інша назва “Как солнце зимнее прекрасное”, без опусу) датований 1940 роком та містить посилання на публікацію 1941 року видавництвом “Мистецтво” у збірнику “Романси українських радянських композиторів на слова М. Ю. Лермонтова”. Обидва романси на тексти Л. Первомайського (“В райдугу чайка летіла”, “Все мені сниться”, тв. 32) також публікувалися видавництвом “Мистецтво” у 1941 році.

⁴⁴ Див.: *Лятошинський Б.* Два романси для баса або баритона в супроводі фортепіано, Ор. 37: 1. Зоря / М. Рильський; 2. Найвище щастя (В. Сосюра). – [М.]: Укрвидав ЦК КП(б)У, 1943. – 14 с.

⁴⁵ “За Сибіром сонце сходить” (= “Про Кармелюка”), за списками творів Б. Лятошинського – 1932 р., ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 227, арк. 1–3; “Про козака Софрона”, за списками творів – 1932 р., там само, арк. 4–8.

⁴⁶ Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 228, арк. 1–23.

⁴⁷ Див.: Там само, од. зб. 229, арк. 1–16.

⁴⁸ Там само, ф. 670, оп. 4, од. зб. 216, арк. 1–10.

⁴⁹ Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, од. зб. 5, арк. 1–86. Подаємо перелік номерів у порядку їх розташування у справі з авторськими назвами: 1) № 1 *Епизод “Вступление”* [“І мене в сім’ї великій...”]; 2) *Вступление* ([без хору]); 3) *Епизод “Антикварный менюэт”*; 4) *Эп. “Часы”*; 5) № 3 *Епизод “Мысль об Украине”*; 6) *Эп. Вставка № 3*; 7) *Епизод № 4 “Гроза”*; 8) № 5 *“Думи мої”*; 9) *Купальський хоровод*; 10) № 6 *“Шевченко в Києве”*; 11) № 7 *Епизод “У Барабаша”*; 12) *Епизод “У сестры”*; 13) *Епизод “Бегство с Украины”*; 14) *Епизод “В Петербурге”*; 15) *Епизод “Второй приезд на Украину”*; 16) *Епизод “Прощание друзей”*; 17) *Песня Ямщика и Спешинева* [“Вы укройте леса на станишников...”]; 18) № 12 *Епизод “Каторжники идут”*; 19) [Вступительный] *эскиз*; 20) № 13 *Епизод “Мазурка”*; 21) *Епизод “Мазурка № 2”*; 22) № 19 *“Степь № 1”*; 23) *“Вторая степь”*; 24) № 23 *Епизод “Море”*; 25) № 28 *“Крепостной скрипач”*; 26) № 29 *Епизод “Финал”*.

⁵⁰ ЦДАМЛМ України, ф. 670, оп. 4, од. зб. 217, арк. 1–130.

⁵¹ Зброшурована справа містить автографи обох співавторів музики до кінофільму – Б. Лятошинського та М. Колесси. Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 670, оп. 4, од. зб. 199, арк. 1–140.

⁵² ЦДАМЛМ України, ф. 670, оп. 4, од. зб. 218, арк. 1–83.

⁵³ Там само, од. зб. 219, арк. 1–92.

⁵⁴ Там само, од. зб. 220, арк. 1–158.

⁵⁵ Подаємо зміст обох справ із збереженням авторського правопису та порядку розташування номерів у справі.

Київська кіностудія (ЦДАМЛМ України, ф. 670, оп. 4, од. зб. 221, арк. 1–58): 1) *Епизод “После сцены в комнате”*; 2) № 7-А *“У Загнибиди”*; 3) *“Арест Христи”*; 4) *Епизод “Дописка к финалу”*; 5) *Епизод “У фонаря”*; 6) *Епизод “Христия на крыльце”*; 7) *Епизод “Импровизация Довбни”*; 8) №№ *“Вступление”, “Веселый Кут”*; 9) *Епизод “Укол в сердце”*; 10) № 6

“Утро после метели”; 11) “Полька”; 12) *Городской сад: Эстрадный танец*; 13) *Импровизация Довбни*.

Особовий фонд Б. Лятошинського (ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, од. зб. 6, арк. 1–26): 1) № 11-б. *Эстрадный танец [Городской сад]*; 2) № 11-а. *Вальс*; 3) № 13. *Гимн*; 4) № 3. *Титры*; 5) № 11-в. *Вставка к танцу*; 6) *Эпизод “Христя уходит в город”*; 7) *Эпизод “Христя и Проценко”*; 8) № 10 “*Христя и Проценко*”; 9) “*Є карії очі*”, “*Од села до села*” [для голосу з фортепіано].

⁵⁶ Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 181, оп. 1, од. зб. 24, арк. 1–61. Перше виконання твору на радіо відбулося 20 вересня 1959 р. у Москві. Диригент А. Янсонс, соліст Б. Гольдштейн. Див: Рейнгольд Морицевич Глиэр, Статьи. Воспоминания. Материалы. – Т. 2 / Подготовлены к печати Д. М. Персоном; под ред. В. М. Богданова-Березовского. – Ленинград: Музыка, 1967. – С. 313.

⁵⁷ Див.: В. Косенко. Зібрання творів в 10 томах. Том 6. Твори для симфонічного оркестру. Редакція Б. Лятошинського та Г. Майбороди. Рукопис з редакторською правкою. 1971 р. ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 697, арк. 1–31.

⁵⁸ Б. *Лятошинский*. “Перекоп”. Газ. “Советская Украина”. 20 січня 1938 р. ЦДАМЛМ України, ф. 1122, оп. 1, од. зб. 23, арк. 1.

⁵⁹ Б. *Лятошинський*. “Новая украинская симфония”. Газ. “Правда Украины”. 8 березня 1945 р. ЦДАМЛМ України, ф. 1299, оп. 1, од. зб. 196, арк. 10; Б. *Лятошинський*. Відгук на клавир опери К. Данькевича “Назар Стодоля”. Автограф. [1959]. ЦДАМЛМ України, ф. 1299, оп. 1, од. зб. 141, арк. 1, 1 зв.

⁶⁰ Б. *Лятошинський*. Рецензія на Тріо № 2 для скрипки, віолончелі та фортепіано П. Т. Глушкова. Маш. 4 серпня 1946 р. ЦДАМЛМ України, ф. 189, оп. 1, од. зб. 41, арк. 4.

⁶¹ Б. *Лятошинський*. Рецензія на симфонію П. Гайдамаки. Автограф. 9 січня 1947 р. ЦДАМЛМ України, ф. 299, оп. 1, од. зб. 11, арк. 1.

⁶² Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 1250, оп. 1, од. зб. 733, арк. 1–10.

⁶³ Там само, ф. 259, оп. 1, од. зб. 14, арк. 3, 10.

⁶⁴ Там само, ф. 4, оп. 2, од. зб. 630, арк. 5–10.

⁶⁵ Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 503, оп. 1, од. зб. 57, арк. 1–4. Крім того, у особовому фонді П. Полякова є перелік дарчих написів Б. Лятошинського з фондів Київського музею Великої Вітчизняної війни. Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 503, оп. 1, од. зб. 59, арк. 1. Водночас, кілька видань творів Б. Лятошинського з дарчими написами П. Полякову зберігаються бібліотечному фонді ЦДАМЛМ України. Це, зокрема: 1) *Лятошинский Б.* Третья симфония: Партитура. – М.: Советский композитор, 1958. (“Дорогому Петру Адриановичу Полякову в знак искренней дружбы. Б. Лятошинский. 3 мая 1959 г. Киев”); 2) *Лятошинский Б.* Славянская увертюра для большого симфонического оркестра. Соч. 61: Партитура. – М.: Музыка, 1964 (“Дорогому Петру Адриановичу Полякову на дружескую память. Б. Лятошинский. 7/IV 65”); 3) Б. *Лятошинский*. Славянская сюита для большого симфонического оркестра. Ор. 68: Партитура. – М.: Советский композитор, 1969. (“На память дорогому Петру Адриановичу в знак искренней дружбы и любви 15/XI 1969 г. М. Лятошинская”).

⁶⁶ ЦДАМЛМ України, ф. 169, оп. 2, од. зб. 1305, арк. 3–10.

⁶⁷ Там само, ф. 124, оп. 1, од. зб. 479, арк. 1–4.

⁶⁸ Там само, ф. 277, оп. 3, од. зб. 120, арк. 1.

⁶⁹ Там само, ф. 838, оп. 1, од. зб. 5, арк. 1.

⁷⁰ Там само, ф. 723, оп. 1, од. зб. 41, арк. 1–3.

- ⁷¹ Там само, ф. 1105, оп. 1, од. зб. 30, арк. 1–3.
- ⁷² Там само, ф. 199, оп. 1, од. зб. 31, арк. 1–6.
- ⁷³ Там само, ф. 264, оп. 1, од. зб. 82, арк. 1.
- ⁷⁴ Там само, ф. 464, оп. 1, од. зб. 6764, арк. 1.
- ⁷⁵ Там само, ф. 661, оп. 2, од. зб. 81, арк. 1–67.
- ⁷⁶ Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 1636, арк. 1–150. Текст рукопису структурований у 10 розділах: 1) Об эволюции творческой мысли (исторический очерк); 2) Интонационное строение тематического материала; 3) Роль вариантности в тематизме; 4) Многообразие форм изложения тем; 5) Структуры экспозиций; 6) Претворение динамических качеств украинской песенности в симфонизации мелодических линий; 7) Полифония разработок и реприз; 8) О выразительности и формообразующей роли гармонических средств; 9) Оркестровые планы. Тембровое развитие; 10) О структурах сонатной формы и симфонического цикла.
- ⁷⁷ ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 1545, арк. 1–14.
- ⁷⁸ Там само, од. зб. 1601, арк. 1–28.
- ⁷⁹ Там само, од. зб. 1499, арк. 1–14.
- ⁸⁰ Там само, од. зб. 1685, арк. 21–57.
- ⁸¹ Там само, од. зб. 1521. Опублікований варіант: *Копиця М.Д.* Про деякі естетико-методологічні засновки аналізу конфлікту в симфонії // Українське музикознавство. – Вип. 12. – К., 1977.
- ⁸² Там само, од. зб. 1483, арк. 13–22.
- ⁸³ Борис Лятошинский. Воспоминания. Письма. Материалы. – Ч. 1. Воспоминания / Сост. Л.Н. Грисенко, Н.И. Матусевич; коммент. Л. Грисенко; вст. ст. проф. И.Ф. Бэлзы. – К.: Музична Україна, 1985. – 216 с.; див. також: ЦДАМЛМ України, ф. 833, оп. 2, од. зб. 1721.
- ⁸⁴ Див. їх варіанти 1970 та 1972 років: ЦДАМЛМ України, ф. 334, оп. 1, од. зб. 6, арк. 1–50, а також супровідну записку до спогадів від 16 серпня 1976 р.: ф. 334, оп. 2, од. зб. 38, арк. 1.
- ⁸⁵ Два варіанти, автограф та авторизований машинопис, див.: ф. 124, оп. 1, од. зб. 920, арк. 1–10.
- ⁸⁶ ЦДАМЛМ України, ф. 244, оп. 1, од. зб. 3, арк. 176–177.
- ⁸⁷ Там само, од. зб. 6, арк. 1–2.
- ⁸⁸ Там само, ф. 1172, оп. 1, од. зб. 1, арк. 4.
- ⁸⁹ Там само, од. зб. 95, арк. 4–5.
- ⁹⁰ Там само, од. зб. 102, арк. 10–13.
- ⁹¹ Див. програму та буклет вистави: там само, од. зб. 142.
- ⁹² Там само, од. зб. 118, арк. 29–30.
- ⁹³ Там само, од. зб. 126, арк. 23.
- ⁹⁴ Там само, ф. 661, оп. 1, од. зб. 1326, арк. 1.
- ⁹⁵ Там само, од. зб. 1423, арк. 1–2. Матеріали цієї конференції опубліковані у виданні: Борис Николаевич Лятошинский: Сборник статей / Сост. М. Д. Копица. – К.: Музична Україна, 1987. – 184 с.
- ⁹⁶ Там само, ф. 635, оп. 3, од. зб. 170, арк. 1–18.
- ⁹⁷ Див: Там само, ф. 181, оп. 1, од. зб. 34; оп. 3, од. зб. 8–14.
- ⁹⁸ Там само, ф. 661, оп. 2, од. зб. 81, арк. 22.
- ⁹⁹ Там само, ф. 1105, оп. 1, од. зб. 50, арк. 2.
- ¹⁰⁰ Цей надзвичайно пронизливий документ, крім портрета дарувальника, містить фотокопію програми концерту 1914 року з творів, написаних учнями

Р. Глієра (Б. Лятошинським, Л. Ревуцьким та ін.). Див.: ЦДАМЛМ України, ф. 198, оп. 2, од. зб. 119, арк. 1–2.

¹⁰¹ ЦДАМЛМ України, ф. 723, оп. 1, од. зб. 126, арк. 1.

¹⁰² Там само, ф. 198, оп. 2, од. зб. 44, арк. 3.

¹⁰³ Там само, од. зб. 47, арк. 1–2.

¹⁰⁴ Див.: Там само, ф. 4, оп. 2, од. зб. 735, арк. 1–2; ф. 486, оп. 1, од. зб. 35, арк. 1–2.

¹⁰⁵ Там само, ф. 359, оп. 1, од. зб. 138, арк. 1.

¹⁰⁶ Там само, од. зб. 142, арк. 1.

¹⁰⁷ Там само, ф. 319, оп. 2, од. зб. 15, арк. 1; ф. 723, оп. 1, од. зб. 95, арк. 1.

¹⁰⁸ Там само, ф. 694, оп. 1, од. зб. 27, арк. 2.

¹⁰⁹ Там само, ф. 503, оп. 1, од. зб. 96, арк. 6–7.

¹¹⁰ Див.: Там само, ф. 181, оп. 2, од. зб. 1–6 (афіші); од. зб. 8–12 (програми та запрошення).

¹¹¹ Першим видатним досягненням у цьому напрямку стало видання: Борис Лятошинський, Епістолярна спадщина у двох томах. – Том 1: Борис Лятошинський – Рейнгольд Глієр. Листи (1914–1956) / гол. наук. консультант Ія Царевич; упор. та автор вст. ст. М. Копиця. – К., 2002.

The review of the documentary heritage of famous Ukrainian composer, conductor and pedagogue Borys Lyatoshynsky (1895–1968) analyzed a variety of materials from the fonds of the Central State Archives Museum of Literature and Art of Ukraine, including new acquisitions: music manuscripts, correspondence, biographical documents, photographs, memories, musicology research, etc. The author specifies the date of writing of some works and premiere performances. Discovered autographs, previously considered lost, and the manuscript of the memoirs, published with significant cuts.

Key words: Borys Lyatoshynsky; the music manuscripts; the new acquisitions.